

Irena Szczepankowska, dr hab.

Miejsce pracy: Uniwersytet w Białymstoku
Instytut Filologii Polskiej

Autoreferat

A) Studia i praca zawodowa

1) przebieg awansu naukowego

- od 14. 06. 1988 r. – magister filologii polskiej po studiach odbywanych w latach 1983-1988 na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku; rozprawa językoznawcza pt. *Gwara mieszkańców wsi Kołomyjka w Łomżyńskim*; promotor: doc. Barbara Falińska;

- od 27. 06. 1995 r. – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa; przewód prowadził Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego; tytuł rozprawy: *Nomina attributiva w gwarze łomżyńskiej. Studium leksykalno-słowotwórcze*; promotor: doc. Barbara Falińska; recenzenci: prof. dr hab. Bogusław Dunaj, prof. dr hab. Halina Satkiewicz;

- od 28. 11. 2005 r. – doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa; przewód prowadził Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego; tytuł rozprawy: *Język prawny I Rzeczypospolitej w „Zbiorze praw sądowych” Andrzeja Zamoyskiego, cz. I: Pojęcia prawne, cz. II: Wypowiedzi normatywne* (wydanej w 2004 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku); recenzenci w przewodzie habilitacyjnym: prof. dr hab. Barbara Bartnicka, prof. dr hab. Maria Teresa Lisisowa, dr hab. Ewa Malinowska; recenzenci wydawniczy książki: prof. dr hab. Barbara Bartnicka, dr hab. Bogusław Nowowiejski.

2) przebieg pracy w zawodzie nauczyciela akademickiego

- od 1.10.1988 r. do 31.10.1995 r. – asystent w Instytucie Filologii Polskiej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku;

- od 1.11.1995 do 31.07.2006 r. – adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku (od 1997 r. – Uniwersytetu w Białymstoku);

- od 1.08.2006 r. do chwili obecnej – profesor nadzwyczajny w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku.

3) staże, granty i stypendia naukowe

- w okresie od 1. 10. 1994 do 30. 01. 1995 r. – staż naukowo-dydaktyczny pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Bartnickiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego;
- 1999 r. – stypendium Towarzystwa Historyczno-Literackiego im. Stanisława Lema na badania źródeł dokumentujących polszczyznę XVIII wieku (zgrupowanych w Bibliotece Polskiej w Paryżu);
- w latach 2003-2004 – grant indywidualny Komitetu Badań Naukowych na sfinansowanie badań poświęconych językowi prawnemu I Rzeczypospolitej oraz publikację ich wyników;
- w dniach od 3.11 do 11.11. 2016 r. – staż naukowy na Litewskim Uniwersytecie Edukologicznym w Wilnie;
- 2017 r. – stypendium Santander Universidades przyznane przez Rektorską Komisję Uniwersytetu w Białymstoku ze środków Fundacji Banku Zachodniego WBK S.A., przeznaczone dla wyróżniających się pracowników naukowo-dydaktycznych na dofinansowanie kosztów związanych z rozwojem naukowym i badawczym oraz wymianą międzynarodową.

A) Zainteresowania i osiągnięcia naukowe

do 2005 roku, tj. w okresie poprzedzającym uzyskanie stopnia doktora habilitowanego

Moje językoznawcze zainteresowania naukowe kształtowały się podczas studiów polonistycznych, odbywanych w okresie od 1983 do 1988 roku w ówczesnej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Wybór magisterskiego seminarium językoznawczego, prowadzonego przez wybitną badaczkę dialektów Profesor Barbarę Falińską, przesądził o ukierunkowaniu mojej pracy naukowej w kolejnych latach. Uczestnictwo w obozach gwaroznawczych, skupiających badaczy dialektów z różnych ośrodków akademickich w Polsce oraz młodzież akademicką i licealną, a także indywidualne badania gwar ludowych na pograniczu mazowiecko-podlaskim zaowocowały opracowaniami poświęconymi różnym aspektom słowotwórstwa w dialektach oraz rozprawą doktorską obronioną w 1995 roku na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Na wybór przedmiotu dalszych badań niebagatelny wpływ miały moje spotkania naukowe z profesorami Uniwersytetu Warszawskiego podczas stażu odbywanego na Wydziale Polonistyki UW. Moim opiekunem naukowym była śp. Profesor Barbara Bartnicka, znakomita znawczyni dziejów polszczyzny; uczestniczyłam również w inspirującym konwersatorium poświęconym rozważaniu problemów semantycznych, prowadzonym przez Profesor Renatę Grzegorzycową. Podjęcie badań nad osiemnastowieczną polszczyzną współgrało z profilem prowadzonych przeze mnie wówczas zajęć dydaktycznych na białostockiej polonistyce (*gramatyka historyczna* i *historia języka polskiego*), a pogłębiane lekturą studia nad zagadnieniami z zakresu semantyki i pragmatyki językowej znalazły wyraz w opracowaniach poświęconych wszechstronnej analizie używanego w osiemnastowieczej Polsce języka prawnego – jednej z najważniejszych i najstarszych odmian funkcjonalnych polszczyzny.

Wyniki badań językoznawczych, prowadzonych w okresie zwieńczonym uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego, zostały opublikowane w postaci trzech monografii autorskich:

- 1) monografia na podstawie rozprawy doktorskiej: *Nomina attributiva w gwarze łomżyńskiej. Studium leksykalno-słotwórcze*, Białystok: Trans Humana, 1998, 194 s.
- 2) *Studia nad polszczyzną epoki stanisławowskiej*, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2004, 221 s.
- 3) rozprawa habilitacyjna: *Język prawny I Rzeczypospolitej w „Zbiorze praw sądowych” Andrzeja Zamoyskiego*, cz. I: *Pojęcia prawne*, 342 s., cz. II: *Wypowiedzi normatywne*, 221 s., Białystok: Wydawnictwo UwB, 2004

oraz dwudziestu siedmiu artykułów w monografiach zbiorowych i w czasopismach: „Poradnik Językowy”, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, „Prace Filologiczne”, „Białostockie Archiwum Językowe” i „Białostoczczyzna”:

- 4) *O niektórych właściwościach prasy regionalnej w północno-wschodniej Polsce*, „Białostoczczyzna”, nr 1, 1992, s. 31-33;
- 5) *O problemach w synchronicznej analizie słotwórczej atrybutywnych nazw osób (na podstawie materiału gwarowego)*, [w:] *Język. Teoria. Dydaktyka*, red. J. Brzeziński, P. Suder, Zielona Góra: Wydawnictwo WSP im. T. Kotarbińskiego, 1992, s. 55-64;
- 6) *Atrybutywne nazwy osób – problemy słotwórczo-semantyczne*, „Poradnik Językowy”, z. 3, 1992, s. 217-223;
- 7) *O niektórych sposobach wyrażania fazowości akcji w języku polskim*, „Poradnik Językowy”, z. 8, 1992, s. 598-602;
- 8) *Pokoleniowe uwarunkowania współczesnej świadomości językowej mieszkańców wsi*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia. Różnice w mowie pokoleń*, red. B. Bartnicka, B. Falińska, A. Kowalska, H. Sędziak, Łomża-Warszawa: ŁTN im. Wagów, 1993, s. 109-128;
- 9) *Czynniki społeczne i indywidualne w nazywaniu osobowych nosicieli cech w gwarze łomżyńskiej*, [w:] *Polszczyzna regionalna. Materiały z sesji językoznawczej w Ostrołęce, 1*, pod red. H. Sędziak, Warszawa: ELIPSA, 1994, s. 31-35;

- 10) *Charakterystyka fonetyczna gwary mieszkańców wsi Kołomyjka w Łomżyńskim*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia. Kultura języka a regionalizmy*, red. B. Bartnicka, B. Falińska, A. Kowalska, H. Sędziak, Łomża-Warszawa: ŁTN im. Wagów, 1993, s. 109-128;
- 11) *Gwarowe nomina attributiva – struktura i funkcje compositów*, "Prace Filologiczne", t. XL, Warszawa 1995, s. 89-95;
- 12) *Adiektywne formacje dewerbalne w funkcji przydawki atrybutywnej (na materiale gwar północno-wschodnio-polskich)*, "Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej", t. 33, Warszawa 1996, s. 68-73;
- 13) *O niektórych sposobach wyrażania okolicznika czasu w gwarach Mazowska północno-wschodniego*, [w:] *Polszczyzna regionalna. Materiały z sesji językoznawczej w Ostrołęce*, 2, red. H. Sędziak, Warszawa: ELIPSA, 1996, s. 60-65;
- 14) *O niektórych sposobach wskazywania tematu wypowiedzi w różnych odmianach polszczyzny*, "Poradnik Językowy", z. 4, 1997, s. 1-7;
- 15) *Problemy słowotwórcze w badaniach leksyki dialektalnej*, [w:] *Tradycja badań dialektologicznych w Polsce*, red. H. Sędziak, Olsztyn: Wydawnictwo WSP, 1997, s. 134-139;
- 16) *Z różnic między językiem potocznym a literackim XVIII wieku: składniowo-frazeologiczne wskaźniki tematu wypowiedzi*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, red. B. Bartnicka, B. Falińska, A. Kowalska, H. Sędziak, Łomża: ŁTN im. Wagów, 1997, s. 135-142;
- 17) *Z problemów systemowego opisu leksyki dialektów polskich*, [w:] *Witold Doroszewski – mistrz i nauczyciel*, red. B. Falińska, Łomża: wyd. ŁTN im. Wagów, 1997, s. 221-225;
- 18) *Potoczne odpowiedniki zdań wyrażających relację „jeśli chodzi o X-a, to Q”*, [w:] *Studia językoznawcze*, red. W. Kupiszewski, Kielce-Warszawa: TAKT, 1998, s. 185-191;
- 19) *Składnia XVIII-wiecznej polszczyzny kresowej wobec wpływów obcych (na materiale korespondencji K. S. Radziwiłła)*, [w:] *Polszczyzna północno-wschodnia 2*, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo UwB, 1999, s. 263-277;
- 20) *Perspektywy badań lingwistycznych nad językiem prawnym*, „Poradnik Językowy”, z. 5-6, 1999, s. 11-17;
- 21) *Konceptualizacja pojęcia prawo w dobie oświecenia (na materiale „Listów patriotycznych” J. Wybickiego)*, „Poradnik Językowy”, z. 2, 2000, s. 3-26;
- 22) *Nazwy przedmiotów codziennego użytku w dokumentach szlacheckich z Wileńszczyzny*, [w:] *Wilno i Ziemia Mickiewiczowska pamięci*, t. III: *W kręgu języka*, red. E. Feliksiak i B. Nowowiejski, Białystok: Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza Oddział Białostocki, Zakład Teorii i Antropologii Literatury w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku, 2000, s. 75-112;
- 23) *Modelowanie pojęcia wolność w „Listach patriotycznych” Józefa Wybickiego*, [w:] „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 1, 2001, s. 145-158;
- 24) *Polszczyzna w świecie wielu kodów*, [w:] *Przyszłość języka*, red. S. Krzemień-Ojak, B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2001, s. 85-96;
- 25) *Modne języki a zjawisko negatywnej bilingwalności*, [w:] *Moda jako problem lingwistyczny*, red. K. Wojtczuk, Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, 2002, s. 67-75;
- 26) *Retoryka – konotacje pojęcia we współczesnej publicystyce i w naukach humanistycznych*, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 2, 2002, s. 156-181;
- 27) *Interdyscyplinarność językoznawstwa a problem kompetencji badawczej*, [w:] *Słowa jak mosty nad wiekami*, red. U. Sokólska, P. Wróblewski, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2003, s. 374-382;
- 28) *Jurydyzacja dyskursu publicznego w środkach masowego przekazu*, „Poradnik Językowy”, z. 5, 2003, s. 14-25;
- 29) *Akty obrazu słownej – problem językoznawczej i prawniczej interpretacji wypowiedzi*, [w:] *Język – prawo – społeczeństwo*, red. E. Malinowska, Opole: Wydawnictwo UO, 2004, s. 87-100;

30) *Kształcenie kompetencji komunikacyjnej Polaków w zakresie prawa – tradycja i współczesność. Wnioski dla przyszłej polityki edukacyjnej*, [w:] *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*, red. S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta, Warszawa: ELIPSA, 2005, s. 197-205.

W monografii opublikowanej na podstawie rozprawy doktorskiej (poz. 1) dokonano analizy morfologicznej wybranej kategorii nazw (charakteryzujących ludzi), które zgromadzono w wyniku badań ankietowych i bezpośrednich wywiadów z użytkownikami gwary łomżyńskiej. Wskazano liczne przejawy kreatywności słowotwórczej respondentów oraz zróżnicowane sposoby wzbogacania środków ekspresji. Ich interpretacja nastrocza badaczowi dialektów wielu problemów natury teoretyczno-metodologicznej, które zostały także zaprezentowane w kilku wymienionych wyżej artykułach (poz. 5, 6, 9, 15, 17) dotyczących możliwości systemowego opisu leksyki dialektalnej i zastosowania metod synchronicznej analizy słowotwórczej.

Zwrot historycznojęzykowy w moich zainteresowaniach naukowych znamionują artykuły poświęcone różnym aspektom polszczyzny osiemnastowiecznej (poz. 16, 19, 21, 22, 23). Analizie różnorodnych jej realizacji tekstowych (dzienników, listów, tekstów publicystycznych, dokumentów prawnych i komentarzy prawniczych) pod względem ortograficznym, gramatycznym (składniowym), leksykalnym i stylistycznym poświęcono monograficzne opracowanie pt. *Studia nad polszczyzną epoki stanisławowskiej* (poz. nr 2). W trakcie badań, których wyniki zaprezentowano w wymienionych publikacjach, skryształizował się zasadniczy przedmiot moich kolejnych prac naukowych: polski język prawny. Zarówno jego długa historia, jak i stan obecny były wówczas w niewielkim stopniu zbadane. Perspektywy dalszych penetracji lingwistycznych nad jedną z najstarszych odmian funkcjonalnych polszczyzny zasygnalizowano w 1999 roku w artykule opublikowanym na łamach „Poradnika Językowego” (poz. 20); niektóre szczegółowe analizy stały się przedmiotem osobnych tekstów (poz. 28, 29, 30).

Najpoważniejsze wyzwanie dla moich filologicznych (polonistycznych) i lingwistycznych kompetencji stanowiło jednak zmierzenie się z tekstową reprezentacją wyspecjalizowanej odmiany języka osadzonej w realiach epoki historycznej umownie nazwanej I Rzeczpospolitą. Osiemnastowieczny „Zbiór praw sądowych” Andrzeja Zamoyskiego stanowi bowiem kompendium charakterystycznej dla tej epoki kultury prawnej i zarazem pomnikowy dokument stanu interesującej mnie odmiany stylowej polszczyzny. W części pierwszej opublikowanej rozprawy habilitacyjnej (pozycja nr 3) przeprowadzono analizę pojęć prawnych i sposobów ich symbolizacji z uwzględnieniem zawartości

semantycznej (znaczeń tekstowych) i potencjału tekstotwórczego terminów. Wykorzystano w opisie metody składni semantycznej, generatywnej teorii przypadków głębokich oraz kognitywnych koncepcji lokalistycznych: gramatyki przestrzeni i teorii metafory konceptualnej. W II części dysertacji sklasyfikowano i opisano wypowiedzi normatywne z uwzględnieniem ich aspektu pragmatycznego i strukturalno-semantycznego. Poddano szczegółowej analizie wykładniki modalności deontycznej (predykaty illokucyjne), funkcje negacji, czasu gramatycznego i aspektu oraz ukształtowania składniowego wypowiedzeń.

w latach 2006 – 2016, tj. po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego

W ostatniej dekadzie moja aktywność naukowo-badawcza rozwijała się wielokierunkowo ze szczególnym nastawieniem na zgłębianie problematyki semantyczno-pragmatycznej. Wyniki badań zostały przedstawione w dwu monografiach autorskich oraz dwudziestu dwu artykułach opublikowanych w czasopismach językoznawczych i monografiach zbiorowych. Zainteresowania naukowe współgrają z działalnością dydaktyczną i popularyzatorską. Badania nad znaczeniem i funkcją jednostek językowych wchodzą w zakres wielu tradycyjnie wyodrębnianych dziedzin językoznawczych: gramatyki, leksykologii, pragmatyki, toteż prezentowane opracowania mają nierzadko charakter międzydyscyplinowy. Interesujące i owocne okazało się również włączenie tych badań w kontekst studiów nad stylem, tekstem i dyskursem, co zostało szerzej uzasadnione w wydanej pod moją redakcją (w roku 2008) monografii zbiorowej pt. *Styl a semantyka*, będącej plonem konferencji językoznawczej, zorganizowanej rok wcześniej na Uniwersytecie w Białymstoku we współpracy z Komisją Stylistyczną Komitetu Językoznawstwa PAN. Inspiracją dla przyjęcia takiej perspektywy był mój kontakt z opolskim środowiskiem naukowym, w którym od dawna rozwijane są badania nad stylem pod kierunkiem wybitnego znawcy problematyki Profesora Stanisława Gajdy, redaktora naczelnego międzynarodowego rocznika „Stylistyka”, w ostatnich latach redagowanego przez zespół pod kierunkiem Profesor Ewy Malinowskiej. Będąc jednym z recenzentów publikacji ukazujących się w tym czasopiśmie, a także uczestnicząc w konferencjach slawistycznych, cyklicznie organizowanych na Uniwersytecie Opolskim, rozszerzyłam swoje dotychczasowe eksploracje języka prawnego, włączając je w szeroki kontekst badań porównawczych (międzyjęzykowych) oraz badań nad dyskursami wokół prawa: urzędowym, politycznym, medialnym i literackim. Wyniki badań przedstawiłam w wielu artykułach opublikowanych w czasopismach i monografiach pokonferencyjnych; część z nich została przedrukowana i uzupełniona o nowe wnioski w monograficznym opracowaniu pt. *Dyskurs prawny. Języki, teksty i konteksty* (wydanym w roku 2016).

W okresie pohabilitacyjnym moje zainteresowania badawcze koncentrowały się w większym stopniu na języku literackim, któremu wcześniej poświęciłam kilka zaledwie okazjonalnych studiów. Indywidualne zainteresowania literaturą, zwłaszcza poezją i eseistyką, udział w interdyscyplinarnych konferencjach językoznawców i literaturoznawców oraz preferencje badawcze uczestników seminariów magisterskich i doktorskich skłoniły mnie do poświęcenia większej uwagi studiom nad językiem pisarzy. Nie zaniechałam jednakże badań nad polszczyzną prawną, lecz rozszerzyłam ich zakres na dyskursy wokół prawa – historyczne i współczesne: polityczny, medialny, literacki i in.

Dorobek naukowy z ostatniej dekady obejmuje dwie publikacje monograficzne:

1) *Człowiek – język – wizja świata w poezji Wisławy Szymborskiej. Studia semantyczne*, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2013, 338 s.

2) *Dyskurs prawny. Języki, teksty i konteksty*, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2016 r., 258 s.

oraz trzydzieści sześć artykułów opublikowanych w monografiach zbiorowych i w czasopismach: „Stylistyka”, „Poradnik Językowy”, „Białostockie Archiwum Językowe”, „Стиль”, „Legilingwistyka Porównawcza”, „Prace Filologiczne”:

3) *Problemy z tłumaczeniem na język polski tekstów oficjalnych (na materiale dokumentów publikowanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej)*, „Poradnik Językowy”, z. 7, 2006, s. 3-15;

4) *Rola łaciny w kształtowaniu terminologii prawa polskiego w okresie od XVI do XVIII wieku*, [w:] *Język w urzędach i w sądach*, red. M. T. Lizisowa, Kraków: Collegium Columbinum, 2006, s. 75-89;

5) *Pieć chaosu czy pieć porządku – ku czemu zmierza międzyludzkie komunikowanie się?*, [w:] *Apokalipsa. Symbolika – tradycja – egzegeza*, t. 1, red. K. Korotkich i J. Ławski, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2006, s. 337-348;

6) *Konceptualizacja kategorii prawo w polszczyźnie. Model sieciowy struktury semantycznej*, [w:] *Wokół polszczyzny dawnej i obecnej*, red. B. Nowowiejski, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2006, s. 367-378;

7) *Prawodawczy akt mowy – konwencja stylowa i ewolucja wypowiedzi w języku polskim*, „Стиль” [międzynarodowy rocznik wydawany w Belgradzie], nr 6, 2007, s. 77-88;

8) *Poetyckie profilowanie „drogi życia” – przyczynek do Mickiewiczowskiej gramatyki przestrzeni*, [w:] *Światło w dolinie. Prace ofiarowane Profesor Halinie Krukowskiej*, red. K. Korotkich, J. Ławski, D. Zawadzka, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2007, s. 641-650;

9) *Między logiką a konwersacją: o zjawisku podwójnej negacji w języku naturalnym*, „Poradnik Językowy”, z. 2, 2007, s. 12-21;

10) *Czym jest „pojęcie” we współczesnym językoznawstwie?*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 7, 2007, s. 169-183;

11) *Pragmatyczne cele edukacji w zakresie semantyki językoznawczej*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, red. H. Sędziak, M. Frąckiewicz, Łomża: wyd. ŁTN im. Wagów, 2008, s. 233-240;

12) *O modalności i negacji w wypowiedziach dyrektywnych – logiczne i pragmatyczne aspekty analizy semantycznej*, [w:] *Język w urzędach i sądach II*, red. M. T. Lizisowa, Kraków: wyd. Collegium Columbinum, Kraków 2008, s. 19-29;

- 13) *Wpływ intencji perswazyjnej nadawcy na styl dawnej i współczesnej wypowiedzi prawodawczej w języku polskim*, [w:] *Styl a semantyka*, red. I. Szczepankowska, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2008, s. 411-426;
- 14) *Prawo i wolność w dyskursie politycznym Rzeczypospolitej przedrozbiorowej (podstawowe problemy badawcze)*, „Poradnik Językowy”, z. 8, 2008, s. 75-93;
- 15) *Języki prawa w państwie polsko-litewskim (od XVI do XVIII wieku) z perspektywy komunikacji kulturowej i praktyk translatorskich*, „Legilingwistyka Porównawcza” („Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication”), t. 3, 2010, s. 121-133;
- 16) *Wyraz jako kategoria prototypowa w opisie lingwistycznym i w świadomości użytkowników języka polskiego*, [w:] *Słowa – kładki, na których spotykają się ludzie różnych światów*, red. I. Burkacka, R. Pawelec, D. Zdunkiewicz-Jedynak, Warszawa: Wydział Polonistyki UW, 2010, s. 87-97;
- 17) *Materiały dialektologiczne jako źródła do badań dziejów świadomości mieszkańców wsi (na przykładzie „Łomżyńskich tekstów gwarowych”)*, [w:] *Polszczyzna Mazowsza i Podlasia*, t. XIV, red. D. Czyż, M. Frąckiewicz, Łomża: ŁTN im. Wagów, 2010 r., s. 237-246;
- 18) *Komunikacja prawno-sądowa z perspektywy retoryki, stylistyki i tekstologii*, „Stylistyka”, t. XX, 2011, s. 145-162;
- 19) *Polska debata publiczna na tle europejskiej kultury komunikacyjnej*, [w:] *Polszczyzna Mazowsza i Podlasia*, t. XV: *Językowa przeszłość Mazowsza i Podlasia*, red. H. Sędziak, D. Czyż, Łomża: TKJ, 2011, s. 189-202 ;
- 20) *Les liens entre les discours constitutionnel polonais, français et américains au XVIIIe siècle*, [w:] *Inspirations: English, French and Polish Cultures*, red. D. Guzowska, M. Kamecka, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2011, s. 35-52;
- 21) *O semantyce zaimków*, „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 12, 2012, s. 275-292;
- 22) *The Directive and Persuasive Style of a Legislative Speech Act and the Transformations Thereof (Illustrated with the Polish Legal Discourse)*, [w:] *Transparency, Power and Control. Perspectives on Legal Communications*, red. V.K. Bhatia, Ch. A. Hafner, L. Miller, A. Wagner, Surrey/Burlington: Ashgate Publishing, 2012, s. 51-66;
- 23) *Equivalence of contemporary English and Polish legal texts with reference to selected documents of the European Union*, [in:] *Directions in English-Polish Contrastive Research*, red. A. Rozumko, D. Szymaniuk, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2012, s. 119-138;
- 24) *Polityka językowa państwa polskiego w ujęciu ewolucyjnym*, [w:] *Polszczyzna Mazowsza i Podlasia*, t. XVI: *Językowa przeszłość i współczesność Mazowsza i Podlasia*, red. H. Sędziak, D. Czyż, Łomża: TKJ, 2012, s. 253-272;
- 25) *Polszczyzna w komunikacji prawno-sądowej dawnej Rzeczypospolitej*, [w:] *Oblicza polszczyzny*, red. A. Markowski, R. Pawelec, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2012, s. 264-279;
- 26) *Potoczna i naukowa kategoryzacja świata a poetyckie transgresje (na przykładzie kilku wierszy Wisławy Szymborskiej)*, „Stylistyka”, t. XXII, 2013, s. 289-308;
- 27) *Internacjonalizacja pojęć prawnych na przykładzie polskich i francuskich jednostek nazewniczych w tekstach kultury popularnej*, [w:] *Intercontinental Dialogue on Phraseology*, vol.II: *Research on Phraseology Across Continents*, red. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, K. Yagi, T. Kanzaki, Białystok: Wydawnictwo UwB, 2013, s. 317-332;
- 28) *Prawo i sąd w dramatach Juliusza Słowackiego*, [w:] *Piękno Juliusza Słowackiego*, t.2: *Universum*, red. J. Ławski, G. Kowalski, Ł. Zabielski, Białystok: Alter Studio, 2013, s. 245-254;
- 29) *Integracyjny wymiar współczesnej analizy dyskursu w świetle prac językoznawczej szkoły francuskiej*, „Stylistyka”, t. XXIII, 2014, s. 31-48;

- 30) *Wartościowanie i stereotypizacja grup ludzkich w dyskursie publicznym Podlasian*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, t. XVIII: *Językowa przeszłość i współczesność Mazowsza i Podlasia*, red. H. Sędziak, D. Czyż, Łomża: wyd. TKJ, 2014, s. 67-80;
- 31) *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej w obszarze szkolnictwa wyższego – z polskiej i polonistycznej perspektywy*, [w:] *Polonistyka wobec wyzwań współczesności*, tom II, red. S. Gajda, I. Jakiel, Opole: Wydawnictwo UO, 2014, s. 443-453;
- 32) *Odmiana urzędowa polszczyzny w dobie staro- i średniopolskiej na tle innych języków i stylów funkcjonalnych*, „Poradnik Językowy”, z. 3, 2015, s. 7-25;
- 33) *Różnorodność kultur i stylów w doświadczeniu emigracyjnym Emila Ciorana i Czesława Miłosza*, „Stylistyka”, t. XXIV, 2015, s. 163-182;
- 34) *Świadomość regionalna podlaskich studentów (z perspektywy językowej)*, [w:] *Polszczyzna Mazowska i Podlasia*, t. XIX: *Językowa przeszłość i współczesność Mazowsza i Podlasia*, red. H. Sędziak, D. Czyż, Łomża: wyd. TKJ, 2015, s. 159-168;
- 35) *Między scjentyzmem a kognitywizmem: lingwistyka na rozdrożu paradygmatów metodologicznych*, „Stylistyka”, t. XXV, 2016, s. 145-160;
- 36) *Polszczyzna prawna wobec wymagań komunikacyjnych współczesnego społeczeństwa*, [w:] *Język polskiego prawa: nowe wyzwania*, red. D. Kondratczyk-Przybylska, A. Niewiadomski, E. Walewska, Warszawa: wyd. UW, 2016, s. 231-241;
- 37) *Konstelacja dyskursów związanych tematycznie i funkcjonalnie ze sferą prawa*, [w:] *Dyskurs i jego odmiany*, red. B. Witosz, K. Sujkowska-Sobisz, E. Ficek, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2016, s. 31-40;
- 38) *Z badań nad dyskursem okołoprawnym: gatunki paratekstowe w szesnastowiecznych edycjach statutów*, „Prace Filologiczne”, t. LXIX, 2016, s. 471-490.

Za najważniejsze osiągnięcie naukowe w okresie pohabilitacyjnym uznaję monografię pt. „Człowiek – język – wizja świata w poezji Wisławy Szymborskiej. Studia semantyczne” ze względu na całkowicie nowy – w stosunku do wcześniej eksplorowanych – obszar penetracji badawczych i z uwagi na intelektualne wyzwanie, a nawet pewne ryzyko, przed którym stanęłam, mierząc się z wieloma interpretacjami twórczości polskiej noblistki pióra wybitnych krytyków, wydawców i tłumaczy. Do podjęcia tego wyzwania skłonił mnie nie tylko czytelniczy zachwyt, podzielany przez wielu miłośników poezji, lecz nade wszystko przekonanie o szczególnej wartości i przydatności dla badań nad literaturą narzędzi i metod współczesnej semantyki lingwistycznej, których odkrywczy potencjał ujawnia się najlepiej w zetknięciu z materiałem językowym tak oryginalnym i finezyjnym jak twórczość poetycka. Nagromadzenie skomplikowanych zjawisk językowych w poezji sprzyja rozwijaniu kompetencji analitycznych, przydatnych w różnych obszarach zainteresowań lingwisty.

Głównym celem opracowania jest zinterpretowanie w semantycznych kategoriach obserwacji – wyrażonych przez Wisławę Szymborską w sposób poetycki – na temat języka jako dostępnego człowiekowi narzędzia interpretowania rzeczywistości i kodowania rezultatów tego procesu w systemie symbolicznym. Przedmiotem szczególnej uwagi w omawianym opracowaniu jest zatem cenna poznawczo refleksja metajęzykowa mistrzyni

słowa poetyckiego. Innym ważnym aspektem podjętych badań jest taka interpretacja semantyczna dzieł poetyckich, która prowadzi do zrekonstruowania utrwalonej w idiolekcie autorskim wizji świata, a w szczególności obrazu człowieka jako bytu biologicznego i duchowego, interpretatora rzeczywistości i podmiotu działań twórczych. Atrybuty podmiotu poetyckiego – punkt widzenia, wyznawany system wartości, zdolności poznawcze – warunkują szczególny sposób konceptualizacji zjawisk i ich artystycznej symbolizacji, której istotne właściwości przedstawiono w omawianym opracowaniu z perspektywy językoznawczej. Podejmowaniu tego rodzaju badań sprzyja znaczące w ostatnim dwudziestolecu poszerzenie pola lingwistycznych penetracji, które w XX wieku koncentrowały się na abstrakcyjnych regułach systemu językowego, i objęcie analizą wytworów ludzkiej aktywności symbolicznej – komunikatów (tekstów) wraz z wpisanym w nie nadawcą. Wykorzystano zarówno tradycyjne metody analizy logiczno-semantycznej, jak i nowsze koncepcje rozwijane na gruncie lingwistyki kognitywnej i teorii językowego obrazu świata.

Wyniki dociekań zostały przedstawione w czterech rozdziałach składających się na prezentowaną publikację. Trzy z nich: *Kategoryzacja językowa a poetyckie transgresje* (I); *Poezja zaimków* (II) i *Wisławy Szymborskiej gramatyka przestrzeni mentalnych* (III) koncentrują się na doświadczeniu poznawczym indywidualnego podmiotu poetyckiego, który korzysta z dostępnego mu społecznego kodu symboli w celu przekazania czytelnikowi własnej wizji świata. Przedmiotem mojej uwagi jest przede wszystkim uprzywilejowana w badanej twórczości refleksja nad sensotwórczą aktywnością pojedynczego człowieka, który dokonuje interpretacji i językowej kategoryzacji rzeczywistości zewnętrznej i własnych wewnętrznych przeżyć jako samoświadomy subiekt działań poznawczych. Interesują mnie rezultaty indywidualnego wysiłku twórczego, polegającego na przekształcaniu w języku artystycznym potocznych konwencji komunikacyjnych w celu przewartościowania różnych aspektów społecznie uzgodnionego (zarówno na gruncie filozofii potocznej, jak i nauki) obrazu zjawisk. „Naiwne” pytania, logiczne paradoksy, negacje, tautologie, kwantyfikacje i deleksykalizacje frazeologiczne to ulubione figury myśli i stylu artystycznego polskiej noblistki, która odsłania przed nami tajemnice ukryte pod maską potocznego idiomu.

Interpretacje semantyczne nawiązują zarówno do ujęć kognitywnych, zwłaszcza do teorii kategoryzacji, metafory, przestrzeni mentalnych i językowego obrazu świata, jak i do strukturalnych studiów nad językowymi wykładnikami negacji i znaczeń modalnych oraz nad funkcjami semantycznymi kategorii z pogranicza gramatyki i leksyki, takich jak zaimki czy partykuły. Szczególną uwagę zwraca pewna koincydencja języka poetyckiego Wisławy

Szyborskiej i lingwistycznej koncepcji tzw. naturalnego metajęzyka semantycznego (*lingua mentalis*) Anny Wierzbickiej. Uprzywilejowanie w badanej poezji prostych pojęć, a zwłaszcza leksemów i konstrukcji służących wyrażaniu wartości przestrzennych, znaczeń modalnych oraz parametrycznych, nadaje twórczości polskiej noblistki znamię uniwersalności, która jest podstawową właściwością wspomnianego metajęzyka semantycznego. Im bowiem prostsze pojęcie, tym mniej jest zależne od skryptów kulturowych, które warunkują rozumienie złożonych kategorii symbolicznych. Te ostatnie, kodowane za pomocą potocznej frazeologii, podlegają w poezji Szyborskiej różnym operacjom deleksykalizacyjnym, które odbierają takim szablonom językowym ich oczywisty sens i skłaniają czytelnika do przemyślenia ustalonej interpretacji zjawisk.

W wymienionych wyżej trzech rozdziałach prezentowanego opracowania przyjęliśmy perspektywę osoby jako indywidualnego podmiotu działań poznawczych i kreacyjnych. W rozdziale IV (*Człowiek, dusza, ciało – semantyka obrazów poetyckich*) preferujemy natomiast inny punkt widzenia: człowiek jako jednostka i zbiorowość (gatunek ludzki) jest przedmiotem wieloaspektowej charakterystyki, której poszczególne fasety zrekonstruowano na podstawie poetyckich opisów kategorii, rozszianych w całej twórczości autorki *Stu pociech*. Kreowany w poezji Wisławy Szyborskiej obraz osoby jako bytu cielesnego i duchowego dowodzi mocnego związku autorskiej wizji z potocznymi konceptualizacjami. Interpretacja konotacji semantycznych pozwala też jednak obserwować istotne przewartościowanie zapisanych we wspólnym języku stereotypów. Utrwalona w wierszach polskiej noblistki wizja człowieczego losu jest istotnym wzbogaceniem naszej samowiedzy, na której opiera się najgłębsze międzyludzkie porozumienie. Istotnym z lingwistycznego punktu widzenia efektem kreowania poetyckiego obrazu kategorii jest nierzadkie w analizowanych wierszach przywoływanie potocznych asocjacji odnoszących się do wybranego fragmentu uniwersum. Rejestr konotacji znaczeniowych związanych z nazwami organów ludzkiego ciała i ich funkcji czy pewnych aspektów duchowego (umysłowego i uczuciowego) wymiaru osoby może zainteresować językoznawców, którzy preferują ujęcia kognitywne w semantyce i budują definicje pojęć respektujące prototypową organizację wiedzy potocznej, jej antropocentryczny i subiektywny charakter oraz podstawę sensualną, związaną z fizycznym (cielesnym) doświadczeniem podmiotu poznającego. Język poetycki może być nie tylko cennym źródłem sprofilowanej w danej kulturze i zakodowanej w systemie symboli wiedzy o kategoriach, które są przedmiotem lingwistycznych definicji, o czym napisaliśmy we wstępie do opracowania, lecz także ważnym polem konfrontacji naukowych ustaleń (semantycznych, leksykograficznych i in.) z wiedzą potoczną. Jej refleksyjne zgłębianie (także w drodze

pożądaną w semantyce introspekcji), jest umiejętnością i przywilejem zarówno uczonych, jak i pisarzy, którym intelektualne predyspozycje, intuicja artystyczna i szczególna wrażliwość na słowo pozwalają trafnie symbolizować ludzkie doświadczenie, a tym samym wydobywać go niejako spod maski idiomu.

W rozdziale IV staram się dowieść, że poetyckie obrazy takich kategorii, jak *człowiek*, *ciało* czy *dusza* mają istotną wartość definicyjną, zwłaszcza z punktu widzenia celów opisu kognitywnego: odzwierciedlenia w systemie eksplikacji semantycznych wspólnej wiedzy o świecie i wyrażenia jej w naturalnym, możliwie jak najprostszym języku. Na językoznawcy poszukującym w poezji takich definicyjnie relewantnych tropów spoczywa zadanie oddzielenia informacji składających się na standardy semantyczne, obowiązujące w danej wspólnocie komunikacyjnej, od tych konotacji, które są rezultatem indywidualnej, twórczej wizji autora dzieła. Ważne z punktu widzenia tej operacji są wszelkie stosowane przez Wisławę Szymborską (i opisywane w pracy) językowe sygnały autorskiego dystansu do przyjmowanych powszechnie twierdzeń, uznanych prawd i stereotypowych ocen, które są poetycko przywoływane jako przedmiot krytycznej medytacji, dotyczącej zarówno ich uzgodnionego sensu, jak i wyrażającego go frazesu, który nie ogranicza się bynajmniej do tradycyjnie wyodrębnianych związków frazeologicznych, lecz jest przez poetkę odkrywany na elementarnym poziomie językowych kwalifikacji, także w zasobie tzw. prostych pojęć i kategorii związanych ze źródłowymi – według określenia stosowanego w semantyce kognitywnej – domenami naszego doświadczenia (np. doznaniem cielesnym, postrzeganiem przestrzeni). Wiele interesujących dla lingwisty wniosków nasuwa obraz człowieka, zrekonstruowany na podstawie wierszy polskiej noblistki.

B) Osiągnięcia w zakresie opieki naukowej i kształcenia młodej kadry

Moje osiągnięcia w zakresie opieki naukowej nad młodą kadrą przedstawiają się następująco:

1) promotor prac magisterskich

- liczba uczestników seminarium dla studentów filologii polskiej UwB w latach 2007-2016 – 50,
- liczba wypromowanych magistrów – 45,
- dwie prace: 1) *Język wartości w kazaniach księdza Jerzego Popiełuszki na tle propagandy politycznej lat osiemdziesiątych w Polsce* (obroniona w 2008 r., autorka: Krystyna Zalewska) oraz *Rozwój kompetencji językowej dzieci i młodzieży z Białegostoku w zakresie nazywania emocji* (obroniona w 2013 r., autorka: Ewa Gorlewska) zostały wyróżnione przez komisje Instytutu Filologii Polskiej UwB i wytypowane jako najlepsze prace magisterskie do ogólnopolskiego konkursu o Nagrodę im. Czesława Zgorzelskiego;

2) promotor prac doktorskich

- w latach 2008-2012 sprawowano opiekę nad czterema uczestnikami seminarium, obecnie – nad dwiema,

- liczba wypromowanych doktorów – 1; liczba otwartych przewodów doktorskich – 1;

Tytuły dysertacji:

- *Językowy obraz percepcji zmysłowej w prozie Jarosława Iwaszkiewicza (wrażenia wzrokowe i słuchowe)* – praca obroniona w 2015 roku na Wydziale Filologicznym UwB (autorka: Justyna Samsel-Niziołek),

- *Słownictwo aksjologiczne w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – znaczenia tekstowe a konotacje potoczne* – otwarty przewód doktorski na Wydziale Filologicznym UwB (autorka: Ewa Gorlewska);

3) recenzent w przewodach doktorskich

- (2009 r.) mgra Tomasza Połomskiego: rozprawa pt. *Język i styl statutu jako gatunku tekstu prawnego* obroniona na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Opolskiego (promotor: prof. Ewa Malinowska),

- (2009 r.) mgr Doroty Cybulskiej: rozprawa pt. *Językowy obraz wojny i okupacji we wspomnieniach mieszkańców Łomżyńskiego* obroniona na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku (promotor: prof. Henryka Sędziak),

- (2011 r.) mgr Dominiki Jagielskiej-Weiss: rozprawa pt. *Structuration sémantique du lexique des verbes en polonais et français langue étrangère* obroniona na Uniwersytecie Le Mirail w Tuluzie (promotor: prof. Karine Duvignau);

4) recenzent w postępowaniach habilitacyjnych – powołany przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów

- (2013 r.) dr Anny Wojciechowskiej: rozprawa pt. *Protokół jako świadectwo komunikacji wspólnotowej w drugiej połowie XIX wieku. Studium genologiczne* obroniona na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego,

- (2013 r.) dr Joanny Kuć: rozprawa pt. *Polszczyzna lukowskich aktów notarialnych z początku XIX wieku*; postępowanie prowadził Wydział Filologiczny Uniwersytetu Gdańskiego,

- (2016/17 r.) dr Karoliny Kaczmarek: rozprawa pt. *Gramatyka tekstu prawnego. Spójność komunikacyjna w polskim i węgierskim kodeksie cywilnym*; postępowanie prowadzi Wydział Neofilologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

C) Działalność popularyzująca naukę

W okresie przedhabilitacyjnym działalność popularyzatorska obejmowała m.in. spotkania z młodzieżą licealną (dyskusje, prelekcje) podczas organizowanych cyklicznie obozów gwaroznawczych. W okresie pohabilitacyjnym działania popularyzujące naukę wiązały się głównie z moimi badaniami nad językiem prawnym; współpracą interdyscyplinarną lingwistów i prawoznawców w ramach powołanej w 2008 r. Komisji Języka Prawnego (od 2012 roku – Zespołu) przy Radzie Języka Polskiego PAN, a także z zaangażowaniem w przedsięwzięcia na rzecz promocji miasta i regionu. Do zakresu tej aktywności zaliczyć można m.in.:

- otwarte wykłady popularyzatorskie nt.: *Kultura prawna Rzeczypospolitej polsko-litewskiej* wygłoszone w ramach cyklu spotkań organizowanych w roku ak. 2007/2008 i 2008/2009 na

Wydziale Filologicznym UwB pod hasłem „W środku Europy - piśmiennictwo regionu (literatura i język)”,

- wykłady gościnne w Łomżyńskim Oddziale Towarzystwa Kultury Języka: *Dyskurs prawny w Rzeczypospolitej polsko-litewskiej* (2009 r.); *Polityka językowa państwa polskiego w ujęciu ewolucyjnym* (2011 r.),
- udział w projekcie „Podlasie w badaniach naukowych” organizowanym przez Bibliotekę Uniwersytecką im. J. Giedrojcia: przygotowanie wykładu i prezentacji multimedialnej (nt. *Języki w komunikacji urzędowo-prawnej na Podlasiu w XVI wieku*) dla studentów i uczniów liceum (Białystok, 2012 r.),
- uczestnictwo w debacie z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego (nt.: „Czy język urzędowy może być przyjazny obywatelom”) organizowanej w Pałacu Prezydenckim w Warszawie (20. 02. 2013 r.),
- udział w jury XVII Lokalnego Konkursu Krasomówczego organizowanego przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA (Białystok, 13. 03.2013 r.);
- uczestnictwo w konferencji „Zasady techniki prawodawczej – perspektywa zmian” skupiającej przedstawicieli środowisk naukowych i administracji samorządowej, organizowanej przez Rządowe Centrum Legislacji (Warszawa, 4 IX 2014 r.),
- wykład gościnny nt.: *Literacki dyskurs wokół prawa w dawnej Polsce*, wygłoszony w Centrum Języka Polskiego, Kultury i Dydaktyki Litewskiego Uniwersytetu Edukologicznego (Wilno, 7 XI 2016 r.).

D) Działalność organizacyjna

Działalność organizacyjna związana z moją pracą jako nauczyciela akademickiego obejmuje szereg aktywności na rzecz macierzystej placówki naukowej: Uniwersytetu w Białymstoku, a w szczególności Wydziału Filologicznego i Instytutu Filologii Polskiej:

- w latach 2008-2012: kierowanie Zakładem Współczesnego Języka Polskiego,
- od roku 2005 do chwili obecnej: członkostwo w Radzie Naukowej Instytutu Filologii Polskiej i Radzie Wydziału Filologicznego,
- od roku 2006 do chwili obecnej: udział w pracach wydziałowej komisji językoznawczej ds. przewodów doktorskich (Wydział Filologiczny UwB),
- w roku 2011: udział w pracach komisji instytutowej ds. reformy programu nauczania na filologii polskiej w związku z wdrożeniem tzw. systemu bolońskiego,
- w roku 2012: członkostwo w komisji IFP UwB ds. opracowania kierunkowych efektów kształcenia w związku z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji,
- od roku 2016: członkostwo w Kierunkowym Zespole Dydaktycznym IFP.

Jestem członkinią Komitetu Redakcyjnego rocznika naukowego „Białostockie Archiwum Językowe” (9 pkt w klasyfikacji MNiSW – lista B) oraz Rady Naukowej serii wydawniczej „Białostocka Kolekcja Filologiczna”.

E) Działalność dydaktyczna

W okresie przedhabilitacyjnym moje zadania dydaktyczne obejmowały prowadzenie ćwiczeń i wykładów dla studentów Uniwersytetu w Białymstoku. Przedmioty z nauki o języku realizowano na kierunkach:

- Filologia polska: *kultura języka polskiego, dialektologia, słowotwórstwo opisowe, język staro-cerkiewno-słowiański, gramatyka historyczna języka polskiego, historia języka polskiego*;
- Pedagogika wczesnoszkolna: *wprowadzenie do nauki o języku*;
- Kolegium języka francuskiego: *językoznawstwo ogólne*.

Okresowo (w ciągu dwu lat) prowadziłam również zajęcia w niepublicznych szkołach wyższych, które działały w regionie: we Wszechnicy Mazurskiej w Olecku (ćwiczenia z *gramatyki opisowej języka polskiego* na podyplomowych studiach polonistycznych) oraz w Nauczycielskim Kolegium w Białymstoku Rewalidacji, Resocjalizacji i Wychowania Fizycznego (ćwiczenia z *fonetyki języka polskiego*).

W ostatnich latach dużo energii i czasu pochłaniała nauczycielom akademickim działalność dydaktyczna związana ze zmianami programowymi wywołanymi koniecznością wdrożenia ministerialnej reformy studiów (wprowadzenie trzech stopni edukacji akademickiej, opracowanie programów i sylabusów nowych zajęć i in.). Dodatkowo wywołane niższym demograficznym i innymi czynnikami zmniejszenie naboru studentów na tradycyjne kierunki studiów (m.in. filologię polską) skłoniło mnie do podjęcia nowych obowiązków dydaktycznych, tj. przede wszystkim opracowania programów oraz złożenia oferty wykładów i ćwiczeń zarówno dla studentów polonistyki, jak i nowo tworzonych kierunków i specjalności akademickich. Opracowałam w ostatnich latach autorskie programy zajęć z następujących przedmiotów, które prowadziłam na kilku kierunkach studiów realizowanych na Uniwersytecie w Białymstoku:

- Filologia polska: *semantyka i pragmatyka językowa* (wykład i ćwiczenia, III rok studiów 1. stopnia), *lingwistyka tekstu* (wykład i ćwiczenia, I rok studiów 2. stopnia), *wartości i stereotypy w dyskursie publicznym* (wykład fakultatywny oferowany roku ak. 2012/13 studentom specjalności: promocja miasta i regionu);
- Filologiczne Studia Doktoranckie: *semantyka językoznawcza* (wykład kursowy prowadzony w latach 2009-2013 na III roku studiów 3. stopnia)
- Kulturoznawstwo: *język a kultura* (wykład kursowy, III rok studiów 1. stopnia);
- Kognitywistyka i komunikacja: *językoznawstwo kognitywne* (wykład i ćwiczenia, I rok studiów 1. stopnia), *język i poznanie* (wykład kursowy, II rok studiów 1. stopnia).

Na prowadzone przeze mnie w latach 2007-2016 językoznawcze seminarium magisterskie uczęszczało łącznie pięćdziesiąt osób, wypromowanych zostało czterdziestu pięciu magistrów

filologii polskiej. Na językoznawcze seminarium doktorskie uczęszczało łącznie sześć osób, w tym jedna osoba uzyskała stopień doktora w 2015 roku, jedna osoba ma otwarty przewód doktorski; w chwili obecnej pod moją opieką pozostaje dwoje doktorantów. Biorę również udział w egzaminach dyplomowych – jako recenzentka prac magisterskich i licencjackich promowanych przez młodszych kolegów.

W związku z wdrożeniem na studiach filologicznych kursu zajęć z przedmiotu *semantyka i pragmatyka językowa* i wobec niedostatku pomocy dydaktycznych podjęłam wysiłek opracowania podstawowych kategorii metajęzykowych z obu dziedzin lingwistycznych, zestawu zadań i wyboru literatury przedmiotowej w formie przewodnika dla studentów, który został opublikowany przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku pt. *Semantyka i pragmatyka językowa. Słownik podstawowych pojęć z zadaniami i literaturą przedmiotu* (Białystok, 2011, 247 s.).

F) Aktywność naukowa

Od początku swojej aktywności jako pracownika naukowo-dydaktycznego Uniwersytetu w Białymstoku (tj. od 1988 r.) brałam udział w kilkudziesięciu konferencjach naukowych jako referentka i niekiedy współorganizatorka konferencji dialektologicznych. Referaty wygłaszałam podczas kolejnych sesji:

a) ogólnopolskich:

- 1) Język. Teoria. Dydaktyka – XVII konferencja młodych językoznawców (WSP w Zielonej Górze, Lubiatów 1989); referat: *O problemach w synchronicznej analizie słowotwórczej atrybutywnych nazw osób (na podstawie materiału gwarowego)*;
- 2) Polszczyzna regionalna – sesja językoznawcza (Kolegium Nauczycielskie w Ostrołęce, 5-6 listopada 1993) – *Czynniki społeczne i indywidualne w nazywaniu osobowych nosicieli cech w gwarze łomżyńskiej*;
- 3) Polszczyzna regionalna – sesja językoznawcza (Kolegium Nauczycielskie w Ostrołęce, 1995) – *O niektórych sposobach wyrażania okolicznika czasu w gwarach Mazowsza północno-wschodniego*;
- 4) Tradycja badań dialektologicznych i onomastycznych w Polsce (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie, 14-15 VI 1996) – *Problemy słowotwórcze w badaniach leksyki dialektalnej*
- 5) Śladami Kolberga i Glogera po ziemi łomżyńskiej (ŁTN im. Wagów oraz Oddział TKJ w Łomży, 7-8 XI 1997) – *Z różnic między językiem potocznym a literackim XVIII wieku: składniowo-frazeologiczne wskaźniki tematu wypowiedzi*;
- 6) Moda językowa (Siedlce, Akademia Podlaska, 7-8 XI 2001) – *Modne języki a zjawisko negatywnej bilingwalności*;
- 7) Język – prawo – społeczeństwo (Kamień Śląski, UO, 20-21 X 2003 r.) – *Akty obrazu słownej – problem językoznawczej i prawniczej interpretacji wypowiedzi*;
- 8) Słowiańskie języki w urzędach i w sądach (Kraków, Akademia Pedagogiczna im. KEN, 28-29 IV 2005 r.) – *Rola łaciny w kształtowaniu terminologii prawa polskiego w okresie od XVI do XVIII wieku*;

- 9) Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku (Kamień Śląski-Opole, Uniwersytet Opolski, 21-23 X 2004 r.) – *Kształcenie kompetencji komunikacyjnej Polaków w zakresie prawa – tradycja i współczesność. Wnioski dla przyszłej polityki edukacyjnej*;
- 10) Wokół polszczyzny dawnej i obecnej (Uniwersytet w Białymstoku, 5-7 V 2006 r.) – *Konceptualizacja kategorii prawo w polszczyźnie. Model sieciowy struktury semantycznej*;
- 11) Język w urzędach i sądach (Akademia Pedagogiczna w Krakowie, 2006 r.) – *O modalności i negacji w wypowiedziach dyrektywnych – logiczne i pragmatyczne aspekty analizy semantycznej*;
- 12) Znaczenie i styl (Uniwersytet w Białymstoku, 20-21 IX 2007 r.) – *Wpływ intencji perswazyjnej nadawcy na styl dawnej i współczesnej wypowiedzi prawodawczej w języku polskim*;
- 13) Zjazd PTJ: Odmiany funkcjonalne języka. Gatunki tekstów (Uniwersytet Opolski, 19-20 IX 2008 r.) – *Polszczyzna wobec innych języków urzędowych w Rzeczypospolitej polsko-litewskiej*;
- 14) Anglosasi, Francuzi i Polacy – wzajemne inspiracje w literaturze, kulturze i języku (Uniwersytet w Białymstoku, 19-20 X 2010 r.) – *Związki polskiego, francuskiego i amerykańskiego dyskursu konstytucyjnego w XVIII wieku*;
- 15) Kongres Języka Polskiego (Uniwersytet Śląski w Katowicach, 4-6 V 2011) – *Polszczyzna w komunikacji prawno-sądowej dawnej Rzeczypospolitej*;
- 16) Językowa przeszłość i współczesność Mazowsza i Podlasia na tle innych regionów (TKJ Łomża, 22-25 VII 2014 r.) – *Świadomość regionalna podlaskich studentów (z perspektywy językoznawczej)*;
- 17) Dyskurs i jego odmiany (Katowice-Brenna, UŚ, 22-24 X 2014 r.) – *Konstelacja dyskursów związanych tematycznie i funkcjonalnie ze sferą prawa – próba typologii*;
- 18) Polski język prawny – nowe wyzwania (Uniwersytet Warszawski, 24 IV 2015 r.) – *Polszczyzna prawna wobec wymagań komunikacyjnych współczesnego społeczeństwa*;
- 19) Słowofofia: Logos – filozofia słowa (Uniwersytet w Białymstoku, 27 V 2015 r.) – *Co mówią o nas "śmieci"? Potencjał interpretacyjny metafory i jej profilowanie w dyskursach ideologicznych*;
- 20) Kongres Języka Prawnego i Prawniczego. X Ogólnopolska Konferencja Lingua Iuris (Uniwersytet Warszawski, 21-22 IV 2016 r.) – *„Uprawnienie” a „przywilej” w języku ustawodawcy i w dyskursie publicznym Polaków*;

b) międzynarodowych:

- 21) Wilno i ziemia Mickiewiczowskiej pamięci (Uniwersytet w Białymstoku, 7-8 XI 2001), referat: *Nazwy przedmiotów codziennego użytku w dokumentach szlacheckich z Wileńszczyzny*;
- 22) Styl i czas (Kamień Śląski-Opole, Uniwersytet Opolski, 2006 r.) – *Prawodawczy akt mowy – konwencja stylowa i ewolucja wypowiedzi w języku polskim*;
- 23) The 4th Conference on Translation and Comparative Legi-Linguistics (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2-4 VII 2009 r.) – *Języki prawa w państwie polsko-litewskim (od XVI do XVIII wieku) z perspektywy komunikacji kulturowej i praktyk translatorskich*;
- 24) Piękno Słowackiego (Uniwersytet w Białymstoku, 6-9 V 2009) – *Prawo i sąd w dramatach Juliusza Słowackiego*;
- 25) Stylistyka – przeszłość i perspektywy (Uniwersytet Opolski, 21-23 IX 2010 r.) – *Komunikacja prawno-sądowa z perspektywy retoryki, stylistyki i tekstologii*;
- 26) V Konferencja Polonistyk Zagranicznych (Brzeg-Opole, Uniwersytet Opolski, 10-13 VII 2012) – *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej w obszarze szkolnictwa wyższego – z polskiej i polonistycznej perspektywy*;
- 27) Różnorodność kulturowa a styl (Uniwersytet Opolski, 18-19 IX 2014 r.) – *Różnorodność kultur i stylów w doświadczeniu emigracyjnym Emila Ciorana i Czesława Miłosza*;

28) VI Światowy Kongres Polonistów: Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy. Koncepcje. Perspektywy (Uniwersytet Śląski w Katowicach, 22-25 VI 2016 r.) – *Pozycja semantyki w polonistycznej nauce o języku*;

29) Repenser le figement: enjeux et perspectives en phraséodidactique des langues (L'Université Sorbonne Nouvelle, Paris 3, 25-26 XI 2016 r.) – *La phraséologie juridique dans le discours public – le rôle éducatif des médias*.

W roku 2007 zorganizowałam ogólnopolską konferencję naukową „Znaczenie i styl” z ramienia Instytutu Filologii Polskiej UwB we współpracy z Komisją Stylistyczną Komitetu Językoznawstwa PAN. Od 2004 r. współpracuję z Radą Języka Polskiego PAN w ramach Komisji, a od 2012 r. – Zespołu Języka Prawnego. Sprawowałam patronat naukowy nad ogólnopolską konferencją: „Słowozofia: Logos – filozofia słowa” (zorganizowaną przez studencki Klub Humanistów UwB w 2015 r.). W latach 2011-2012 uczestniczyłam w jury ogólnopolskiego konkursu o Nagrodę im. Cz. Zgorzelskiego (na najlepszą pracę magisterską o tematyce językoznawczej). Od 1998 r. jestem członkinią Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. W 2016 r. zgłosiłam akces do nowo tworzonego na UwB Międzynarodowego Ośrodka Badań Frazeologicznych.

Ponadto jestem autorką jedenastu recenzji prac naukowych i dwóch sprawozdań pokonferencyjnych opublikowanych w czasopismach językoznawczych:

1. (spraw.) *Sesja językoznawcza „Polszczyzna regionalna” (Ostrołęka 5-6 listopada 1993)*, „Poradnik Językowy”, 1994, z. 7, s. 52-53;
2. (recenzja) *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce*, red. F. Czyżewski, M. Łesiów, „Rozprawy slawistyczne”, t. 12, Lublin 1997, „Białostocka”, nr 2, 1999, 136-139 s.;
3. (spraw.) *Sprawozdanie z lektury paryskiej księgi rocznicowej*, [w:] *Wilno i ziemia Mickiewiczowskiej pamięci*, t. II: *W kręgu literatury i sztuki*, red. E. Feliksiak, E. Sidoruk, Białystok: Towarzystwo Literackie im A. Mickiewicza. Oddział w Białymstoku, 2000, s. 311-325;
4. (rec.) *Kryszyna Długosz-Kurczabowa, Stanisław Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego. Słowotwórstwo*, Wydawnictwa Dydaktyczne Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1999, 103 s.; „Poradnik Językowy”, z. 8, 2000, s. 79-82;
5. (rec.) *Zmiany w publicznych zwyczajach językowych*, pod red. Jerzego Bralczyka i Katarzyny Mosiołek-Kłosińskiej, wyd. Rada Języka Polskiego przy Prezydium PAN, Warszawa 2001, 200 s., „Poradnik Językowy”, z. 4, 2003, s. 58-62;
6. (rec.) *Inna Bjelajewa, Niepodstawowe nazwy barw w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*, Warszawa 2005, 277 s., „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 5, 2005, ss. 219-222;
7. (rec.) *Kultura i języki Wielkiego Księstwa Litewskiego*, red. M. T. Lizisowa, Kraków 2005, 426 s., „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 5, 2005, s. 223-229.
8. (rec.) *Styl konwersacyjny*, red. Bożena Witosz, Katowice, 2006, 271 s., „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 7, 2007, s. 215-226;
9. (rec.) *John R. Taylor, Gramatyka kognitywna*, tłum. M. Buchta, L. Wiraszka, red. nauk. E. Tabakowska, Kraków: TAIWPN Universitas, 2007, 755 s., „Białostockie Archiwum Językowe”, nr 8, 2008, s. 295-302.

10. (rec.) *Język polski w europejskiej przestrzeni kulturowo-komunikacyjnej*, red. Stanisław Gajda, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2008, 399 s., „Białostockie Archiwum Językowe” nr 9, 2009, s. 395-402;
11. (rec.) *Lingwistyka tekstu w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy. Antologia tłumaczeń (t. 1, 364 s.) i Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy (t. 2., 377 s.)*, red. Zofia Bilut-Homplewicz, Waldemar Czachur, Marta Smykała, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 2009, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 10, 2010, s. 253-462;
12. (rec.) *Ewa Malinowska, Konstytucja jako gatunek tekstu prawnego*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 188 s., „Stylistyka” (t. XXI/2012, s. 425-428),
13. (rec.) *Maciej Mączyński, Język dawnych statutów premonstratenskich. Interpretacje*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2013, 261 s., „Stylistyka” (t. XXII/2013, s. 507-512).

Byłam recenzentem wydawniczym monografii autorskiej i zbiorowej. Współpracuję również z komitetami redakcyjnymi czasopism naukowych w charakterze recenzenta:

- rocznika „Stylistyka” (wyd. Uniwersytetu Opolskiego, 11 pkt na liście MNiSW),
- kwartalnika „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” (wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 8 pkt na liście MNiSW)
- rocznika „Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze” (wyd. Uniwersytetu Zielonogórskiego).
- miesięcznika „Język Polski” (pismo Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, 15 pkt na liście MNiSW, baza ERIH).

Jrena Szepankowska